

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl soudkyní Lenkou Bursíkovou ve věci

žalobce: **F. Š.**

bytem X

zastoupen opatrovníkem Ing. F. Š.

bytem X

zastoupen advokátkou JUDr. Alicí Hejzlarovou, LL.M., MBA

sídlem Žitná 1575/49, Praha 1

proti

žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**

sídlem Křížová 1292/25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 5. 2022, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 10. 5. 2022, č. j. X, se ruší a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku ve výši 7 865 Kč k rukám jeho zástupkyně, JUDr. Alice Hejzlarové, LL.M., MBA, advokátky.

Odůvodnění:

Vymezení věci

1. V projednávané věci jde o to, zda byl žalobce ke dni 10. 5. 2022 nadále invalidní v prvním stupni, či nikoli.
2. Rozhodnutím ze dne 25. 1. 2022, č. j. X, žalovaná zamítla žalobcovu žádost o změnu výše invalidního důchodu a rozhodla, že žalobci nadále náleží důchod pro invaliditu prvního stupně.

Shodu s prvopisem potvrzuje: L. K. U.

3. Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal námitky, které žalovaná zamítla v záhlaví označeným rozhodnutím (dále jen „napadené rozhodnutí“) a prvostupňové rozhodnutí potvrdila.
4. Žalobce se žalobou podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního („s. ř. s.“), domáhá zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

Obsah žaloby a dalších podání účastníků

5. Posudek lékařky žalované vydaný pro účely námitkového řízení je postaven na nesprávném hodnocení podkladů. Žalobcova zdravotní postižení bylo třeba hodnotit podle kapitoly V, položky 9c a současně podle kapitoly V, položky 5d přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity), pro které je stanovena míra poklesu pracovní schopnosti 70 %, nikoli podle kapitoly V, položky 9b. Důvody pro posouzení podle uváděných položek žalobce popsal v námitkách. V nich mimo jiné uvedl, že prvostupňové rozhodnutí nezohledňuje zásadní onemocnění těžkou obsedantně kompulzivní poruchou (OCD) a ADHD, která mají zásadní vliv na žalobcovu současnou i budoucí možnost zapojit se do pracovního procesu. Podle lékařské zprávy z 13. 8. 2021 (MUDr. S.) žalobce není schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost a vzhledem k charakteru postižení toto nebude možné ani do budoucna za zvláště ulehčených podmínek. Žalobce proto považuje za absurdní argument lékařky žalované, že k prognóze zvláště nepříznivého zařazení do práce nepřihlíží, neboť doposud neproběhl pokus o pracovní zařazení a žalobce se připravuje na budoucí povolání. Tento argument je obdobně absurdní, jako kdyby člověk s amputovanými končetinami nezkusil chodit, a proto je zde reálná šance, že si dojde pěšky bez protéz do lékárny. Žalobcovo studium na střední škole je do značné míry vedeno snahou o začlenění do kolektivu obdobně starých osob, socializaci a přiblížení se normálu. Z odborného hlediska pro něj však studium nebude mít v zásadě žádné využití. Jeho potenciální uplatnění připadá v úvahu např. v terapeutických či chráněných dílnách, což jsou ale prakticky sociální zařízení. K obdobnému závěru došla i PhDr. Straussová ve zprávě ze dne 15. 6. 2022.
6. Napadené rozhodnutí nijak neřeší možnost aplikace § 3 odst. 1 vyhlášky o posuzování invalidity. Žalovaná nezohlednila onemocnění obsedantně kompulzivní poruchou (OCD). Nevysvětlila, proč míru poklesu pracovní schopnosti stanovila téměř při nejnižší možné hranici (40 %), pokud je u položky 5b (*správně zřejmě 9b, pozn. soudu*) rozpětí 35 – 60 %, a proč pro přidružená onemocnění nenavýšila hodnocení o deset procentních bodů.
7. Žalovaná se nedostatečně vypořádala s námitkami. Posudková lékařka žalované pouze konstatovala, že hodnocení podle kapitoly V, položek 5d a 9c není možné, ačkoli podle lékařských zpráv jde u žalobce o těžké postižení a těžkou OCD poruchu. Žalobce měl být uznán invalidním minimálně ve druhém stupni.
8. Závěr, podle kterého je žalobcův zdravotní stav neměnný, neodpovídá realitě ani souhrnné zprávě z Národního ústavu pro autismus (NAUTIS) ze dne 18. 3. 2021, v níž je uvedeno, že se motorický neklid i tiky zvýšily. Zhoršení žalobcova stavu je tak bezpochyby prokázáno. Pracovníci NAUTIS patří k největším odborníkům na péči o osoby s autismem, jejich závěry jsou proto důležité. Žalobce poukazuje i na vyjádření NAUTIS ze dne 20. 3. 2020. Posudková lékařka žalované je přitom do současnosti zaměstnána v gastroenterologické

ambulanci, s takovými osobami tak zkušenosti ve své praxi nemá. Nebyla proto schopna adekvátně posoudit všechna psychiatrická vyšetření a závěry z předložených zpráv. Žalobce ani osobně nezhledla, což je v případě psychiatrických onemocnění pro posouzení poklesu pracovní schopnosti zcela zásadní. Nedošlo tedy k dostatečnému zjištění skutkového stavu.

9. Žalovaná ve vyjádření uvedla, že nedošlo k žádným vadám řízení, napadené rozhodnutí je přezkoumatelné a skutkový stav byl dostatečně zjištěn. Posudek vyhotovený v námitkovém řízení splňuje požadavky úplnosti, správnosti a přesvědčivosti. Ze zákona ani z judikatury nevyplývá, že by posouzení zdravotního stavu muselo proběhnout za přítomnosti posuzovaného, pokud je dostatečná podkladová dokumentace. S ohledem na žalobní námitky žalovaná navrhla provést důkaz posudkem posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) ve smyslu § 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Skutečnosti vyplývající ze správního spisu

10. Soud ze správního spisu zjistil, že žalobce dne 15. 6. 2020 požádal o invalidní důchod. Rozhodnutím ze dne 15. 10. 2020 žalovaná přiznala žalobci od 4. 9. 2018 invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce námitky, které žalovaná zamítla rozhodnutím ze dne 29. 1. 2021.
11. Dne 6. 12. 2021 požádal žalobce o změnu výše invalidního důchodu. Posudkový lékař Okresní správy sociálního zabezpečení Kladno (OSSZ) v posudku ze dne 23. 12. 2021 dospěl k závěru, že u žalobce jde o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, jehož rozhodující příčinou je porucha autistického spektra se středně těžkým funkčním postižením, tedy zdravotní postižení podle kapitoly V, položky 9b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity s mírou poklesu pracovní schopnosti 40 %. Jde tedy stále o invaliditu prvního stupně. Rozhodnutím popsáním v bodu 1 tohoto rozsudku proto žalovaná žalobcovu žádost zamítla.
12. Proti prvostupňovému rozhodnutí podal žalobce námitky. Uvedl, že posudek lékaře OSSZ je nepřesvědčivý a neobsahuje řádné odůvodnění stanovení míry poklesu pracovní schopnosti. Kromě základní diagnózy, kterou je porucha autistického spektra (Aspergerův syndrom), žalobce trpí dalšími postiženími, zejména OCD, ADHD, chronickou motorickou tikovou poruchou, těžkou poruchou spánku, nesamostatností těžkého stupně atd. Poukázal na lékařskou zprávu MUDr. Schmidtové ze dne 5. 10. 2021, podle které není schopen vykonávat samostatnou výdělečnou činnost a nebude to možné ani v budoucnu (ani za zvlášť ulehčených podmínek). Posudkový lékař nevysvětlil, proč nepoužil kapitolu V, položku 5d přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity.
13. Lékařka žalované v posudku ze dne 14. 4. 2022 vypracovaném pro účely námitkového řízení konstatovala, že u žalobce se jedná o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav s poklesem pracovní schopnosti o 40 %. Rozhodující příčinou je porucha psychického vývoje – porucha autistického spektra (Aspergerův syndrom), tedy zdravotní postižení podle kapitoly V, položky 9b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity. Žalobcův stav nemohl být podřazen pod položku 9c, podle které se hodnotí stavy, kdy je těžké narušení sociálních dovedností, inteligence, řečových schopností, verbálního myšlení, je přítomna dezintegrace, závažné komorbidity včetně mentální retardace. Tato kritéria žalobce nesplňuje. U žalobce je prognóza pracovního zařazení do budoucna zvlášť nepříznivá. Dosud ale neproběhl pokus o pracovní zařazení, žalobce se připravuje na budoucí povolání. Zdravotní postižení podle

kapitoly V, položky 5d je vyhrazeno pro neurotické a jiné poruchy s obsedantně kompulzivní poruchou s neschopností kontaktu mimo přirozené prostředí vedoucí k poskytování ústavní péče. Toto kritérium žalobce nesplňuje.

14. Na základě tohoto posudku žalovaná napadeným rozhodnutím žalobcovy námitky zamítla a prvostupňové rozhodnutí potvrdila. V odůvodnění odcitovala posudkové závěry s tím, že z důvodu poklesu míry pracovní schopnosti o 40 % nejsou splněny podmínky pro invaliditu druhého ani třetího stupně. Napadené rozhodnutí bylo žalobci doručeno dne 10. 5. 2022.

Posudky posudkové komise MPSV v Praze a v Hradci Králové a vyjádření účastníků

15. Podle posudku posudkové komise MPSV v Praze ze dne 30. 11. 2022 (dále jen „posudek“) činí míra poklesu žalobcovy pracovní schopnosti 70 %. Při jednání komise žalobce zhlédla psychiatryně. Posudková komise hodnotila žalobcův zdravotní stav podle kapitoly V, položky 9b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity. Míru poklesu pracovní schopnosti stanovila na horní hranici rozpětí stanoveného vyhláškou, tj. 60 %, kterou dále navýšila o 10 % pro neschopnost uplatnit dosažené vzdělání. Datum změny stupně invalidity stanovila k 8. 1. 2021, kdy proběhlo objektivní psychiatrické vyšetření, při kterém byla podrobně objasněna neschopnost samostatného fungování a souběžně i neschopnost samostatné výdělečné činnosti, jak se posléze prokázalo i neúspěšným pracovním testem. Platnost posudku posudková komise stanovila do listopadu 2027.
16. K posudku se vyjádřila žalovaná, která uvedla, že přesvědčivě nestanovuje datum změny stupně invalidity a míru poklesu pracovní schopnosti k tomuto datu. Z pracovního selhání při prvním pokusu o pracovní zařazení lze usuzovat, že žalobce byl v té době schopen pracovního zařazení v zásadě jen v rámci jeho socializace a pouze za zcela mimořádných podmínek podle § 6 vyhlášky o posuzování invalidity. Datum změny stupně invalidity psychiatrickým vyšetřením ze dne 8. 1. 2021 je výsledkem posudkového zhodnocení *ex post*, nikoli *ex ante*, jak byl žalobce posouzen lékařkou OSSZ Kladno dne 23. 12. 2021 a v námitkovém řízení dne 14. 4. 2022, neboť v této době se žalobce stále ještě úspěšně připravoval na budoucí povolání, a nebylo tudíž zřejmé, zda po skončení studia při pracovním zařazení uspěje, či nikoli. To bylo zřejmé až při pracovním zařazení po ukončení studia na obchodní akademii. Za posudkově rozhodnou skutečnost je proto nutno pokládat doložené ukončení pracovního poměru dne 24. 11. 2022. Navíc bylo posudkově navýšeno pro profesní hledisko v době, kdy se žalobce teprve připravoval na budoucí povolání, což je v rozporu s vyhláškou o posuzování invalidity. Podle žalované v posudku chybí vyjádření, zda je žalobce schopen výdělečné činnosti (pouze) za zcela mimořádných podmínek. Proto je neúplný. Žalovaný souhlasila s omezenou platností posudku, za diskutabilní však označila platnost 5 let. Účelnější by byla spíše doba 3 let.
17. Soud si s ohledem na námitky žalované vyžádal doplnění posudku. V doplňujícím posudku ze dne 15. 3. 2023 (dále jen „doplňující posudek“) posudková komise hodnotila žalobcovo zdravotní postižení podle kapitoly V, položky 9b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity. Míru poklesu pracovní schopnosti stanovila na horní hranici rozpětí stanoveného vyhláškou, tj. 60 %, kterou již dále nenavýšovala. Datum změny stupně invalidity stanovila k 8. 1. 2021, kdy byla při objektivním psychiatrickém vyšetření objasněna neschopnost samostatného fungování. Od data 24. 11. 2022 (datum ukončení pracovního poměru) by bylo možno provést navýšení míry poklesu pracovní schopnosti o 10 % pro neschopnost uplatnit dosažené vzdělání. Posudková komise se však vyjadřuje ke stupni invalidity k datu vydání napadeného rozhodnutí. Zpětně se ukazuje, že v době od prvního přiznání invalidity 4. 9.

2018 měl být žalobcův zdravotní stav hodnocen podle stejné kapitoly i položky, ale míra poklesu pracovní schopnosti měla být zvolena vyšší než spodní hranice 35 %. Tehdy však bylo možno jen obtížně zhodnotit míru schopnosti zvládat budoucí pracovní nároky a budoucí pracovní uplatnění. Předchozí vyjádření (v posudku) ke vzniku invalidity třetího stupně již v době přípravy na budoucí povolání vycházely z odborného názoru přísedící psychiatryně, která na základě mnohaletých zkušeností uvedla, že již v době studia muselo být zřejmé, že se žalobce ve svém oboru zcela jistě neuplatní. Dobu platnosti posudku posudková komise zkrátila na šest měsíců, neboť lze očekávat podání nové žádosti o změnu výše invalidního důchodu (na invalidní důchod třetího stupně).

18. Žalobce ve vyjádření k doplňujícímu posudku uvedl, že jej vypracovala posudková komise v jiném složení než první posudek. Žalobce byl přítomen jen u jednání posudkové komise, která vypracovala první posudek. Lékařka druhé komise tak žalobce nezhlédla, což je pro posouzení zdravotního stavu naprosto zásadní. Doplňující posudek by měl navazovat na původní posudek. Není sporu o tom, že v době vydání napadeného rozhodnutí byl žalobce ještě studentem střední školy. Po celou dobu studia měl asistenta, který mu se studiem zásadně napomáhal. Již v době vzniku potřeby asistenta tak bylo zřejmé, že budoucí povolání po dostudování střední školy nezvládne a své středoškolské vzdělání neuplatní. Ostatně pokusy o žalobcovo pracovní zařazení proběhly ještě v době jeho středoškolského studia – podle zprávy ze dne 15. 6. 2022 se žalobce snažil od října 2021 do května 2022 pomáhat v Centru terapie autismu. Zde si během této doby nevybudoval standardní pracovní návyky a v současné době tak není schopen pravidelně docházet do zaměstnání. Již v říjnu 2021 proto bylo zřejmé, že žalobce své vzdělání (ať již základní či středoškolské) neuplatní, neboť s jeho onemocněním nejdou skloubit pracovní návyky v žádném zaměstnání.
19. Žalovaná ve vyjádření k doplňujícímu posudku uvedla, že jej považuje za správný, úplný a přesvědčivý. Žalobcovo vyjádření k němu je laické a tendenční. Změna složení komise je irelevantní, podstatná je úplnost a přesvědčivost posudku.
20. Podle srovnávacího posudku, který vypracovala dne 8. 8. 2023 Posudková komise MPSV v Hradci Králové (dále jen „srovnávací posudek“), je žalobce invalidní ve druhém stupni od 5. 10. 2021. Při jednání posudkové komise žalobce zhlédla psychiatryně. Za rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu s nejvýznamnějším dopadem na pokles pracovní schopnosti k datu vydání napadeného rozhodnutí označila poruchu autistického spektra - Aspergerův syndrom se závažnou sociální maladaptivitou s dlouhodobým selháváním ve vztazích, kterou podřadila pod kapitolu V, položku 9b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity. Míru poklesu pracovní schopnosti stanovila na 60 %. Horní hranici procentní míry poklesu pracovní schopnosti stanovila vzhledem k charakteru a průběhu základního onemocnění s přihlédnutím k ostatním objektivně doloženým zdravotním obtížím. Pro použití § 3 vyhlášky nezjistila další posudkové významné skutečnosti. Při tomto zdravotním postižení je žalobce schopen vykonávat výdělečnou činnost jen s podstatně nižšími nároky na psychické a tělesné schopnosti, v podstatně menším rozsahu a intenzitě. Na základě lékařské zprávy ošetřující psychiatryně ze dne 5. 10. 2021 posudková komise zohlednila popisované zhoršení žalobcova fungování v souvislosti s covidem-19 a nutnost zůstat bez sociálních kontaktů se spolužáky a dalšími osobami, s popisovaným problémovým chováním a celkovým stavem. Přihlédla k narůstající obezitě v souvislosti s poruchou příjmu potravy. Tomuto zhoršení funkčnosti a schopnosti začlenění v sociálních kontaktech odpovídá i po datu vydání napadeného rozhodnutí doložené selhání při snaze o

pracovní začlenění. Posudková komise hodnotila dopad zdravotních obtíží na pracovní schopnost odpovídající z funkčního hlediska druhému stupni invalidity k tomuto datu jako dlouhodobý stav. Celkově při hodnocení v rámci kapitoly duševní poruchy a poruchy chování se jedná funkčně o středně těžké postižení. Nejedná se o projevy spojené se závažnou mentální retardací, se sociální dezintegrací, o psychotickou poruchu s trvalou psychotickou nebo reziduální symptomatikou těžkého stupně, nejedná se o projevy vedoucí k opakovanému či častému pobytu na psychiatrickém oddělení či vedoucí k ústavní léčbě, neschopnost se domluvit komunikovat apod., ani o srovnatelné stavy. Nejedná se o těžké funkční postižení. Invaliditu třetího stupně by bylo možné zvažovat při opakovaném selhání při shánění pracovního uplatnění navýšením horní hranice procentního rozmezí podle § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity. Podle posudkové komise je na zvážení, zda je v případě žalobce vhodné zaměstnání při práci s autistickými dětmi, byť je to prostředí chráněné a pro žalobce známé. U žalobce se jedná zejména o narušení schopnosti sociálních interakcí a syndrom ADHD.

21. Obsedantně kompulzivní porucha je diagnosticky uváděná v anamnéze. Při jednání posudkové komise závažné symptomy, které by jednoznačně splňovaly diagnostická kritéria této poruchy, nebyly při rozhovoru s žalobcem a jeho opatrovníkem shledány. Posudková komise je nezjistila ani z podkladové dokumentace. Popisované projevy se týkaly rituálů, stereotypů a způsobu chování a vystupování spíše v rámci základní diagnózy. Nejednalo se o nutkavé činnosti či myšlenky, které by jednoznačně splňovaly kritéria této poruchy. Posudková komise hodnocení zdravotního stavu jako OCD považovala za zcela neodpovídající doloženým obtížím žalobce. U žalobce by problémem do budoucna mohla být porucha příjmu potravy ve smyslu urputného přejídání se v noci. Je doložen významný nárůst hmotnosti. V této souvislosti není uváděna cílená léčba. Nejsou doloženy orgánové komplikace obezity, funkčně významné postižení pohybového nebo nosného ústrojí. K těmto obtížím posudková komise přihlédla volbou horní hranice procentního rozmezí pro základní onemocnění. Dobu platnosti posudku stanovila posudková komise do 30. 11. 2027 ke zhodnocení průběhu zdravotních obtíží, pracovních pokusů a plánovaného trénovacího bydlení apod.
22. Žalobce ve vyjádření ke srovnávacímu posudku vyslovil nesouhlas s nepoužitím § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity. Posudková komise zohledňovala jeho zdravotní stav k době, kdy byl ještě studentem střední školy. Již v době vzniku potřeby asistenta na střední škole bylo zřejmé, že po dostudování střední školy žalobce budoucí povolání nezvládne. Využití jeho vzdělání za pomoci asistenta by se pak ani v obecné rovině nedalo považovat za plnohodnotnou schopnost využívat dosažené vzdělání, pokud by k jeho využívání potřeboval také zásadní pomoc asistenta. Již v době studia bylo jisté, že žalobce středoškolské vzdělání v budoucnu neuplatní, a mělo by proto dojít k aplikaci § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity. Podle žalobce jsou správné závěry prvního posudku, na jehož základě by měla být žalobci již v tomto řízení přiznána invalidita třetího stupně.
23. V průběhu jednání dne 12. 9. 2023 účastníci řízení setrvali na svých procesních stanoviscích. Podle žalobce nejsou doplňující a srovnávací posudky přesvědčivé. Posudkové komise neřešily postižení OCD, které se zhoršilo, a proto žalobce požádal o změnu invalidního důchodu. Pro řádné posouzení žalobcova zdravotního stavu bylo nutné jej zhlédnout. Nejpersvědčivější je proto první posudek. Již při studiu bylo zřejmé, že žalobce nebude moci získané vzdělání využívat, míra poklesu pracovní schopnosti proto měla být navýšena o 10 %. Ke srovnávacímu posudku žalobce uvedl, že posuzování bylo z časových důvodů na

straně posudkové komise zkráceno. Posouzení se zaměřilo jen na otázku OCD, nikoli na další přidružená onemocnění. Posudková komise se odmítla zabývat dalšími dobrozdáním od ošetřující psychiatry a Centra terapie autismu, kde došlo k posunu z hlediska dalšího zaměstnávání žalobce v době po 25. 11. 2022 – i po tomto datu Centrum terapie autismu se žalobcem dále spolupracovalo, ale žalobce nebyl schopen práce ani pod dohledem a nadále zde působí pouze na základě dobrovolnictví (za práci není honorován). Žalovaná ponechala rozhodnutí na uvážení soudu.

24. Soud při jednání provedl důkaz prvním, doplňujícím i srovnávacím posudkem, jejichž obsah rekapituloval shora. Další dokazování soud neprováděl, neboť žalobcem navržené důkazy buď jsou součástí správního spisu (kterým se v řízení před správními soudy dokazování neprovádí), či jde o lékařské a jiné odborné zprávy, které posudkové komise vzaly za základ pro posouzení žalobcova zdravotního stavu (provádět jimi formálně důkaz při jednání by proto v tomto ohledu bylo nadbytečné, nadto sám soud není nadán příslušnou odborností k hodnocení důkazů tohoto typu).

Posouzení žaloby

25. Soud ověřil, že žaloba byla podána včas osobou k tomu oprávněnou a splňuje všechny formální náležitosti na ni kladené. Žaloba je tedy věcně projednatelná.
26. Při přezkumu napadeného rozhodnutí vycházel soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), přičemž napadené rozhodnutí přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.).
27. Soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
28. Relevantní právní úpravu posuzování invalidity a podmínek nároku na invalidní důchod obsahuje § 39 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Upravuje tři stupně invalidity. Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně. Pokud se jedná o pokles pracovní schopnosti nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně. A konečně v případě poklesu nejméně o 70 % se jedná o invaliditu třetího stupně.
29. Rozhodnutí o nároku na invalidní důchod závisí především na odborném lékařském posouzení. Zdravotní stav a pracovní schopnost občanů pro účely přezkumného řízení soudního ve věcech důchodového pojištění posuzuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, pokud se napadené rozhodnutí zakládá na posudku žalované; za tím účelem zřizuje jako své orgány posudkové komise. Při přezkumu takového rozhodnutí neposuzuje soud věcnou správnost posudku, neboť k tomu nemá potřebné odborné znalosti. Posudek posudkové komise soud hodnotí jako každý jiný důkaz podle běžných zásad dokazování v soudním řízení správním (§ 77 odst. 2 s. ř. s.). S ohledem na jeho mimořádný význam bývá tento posudek rozhodujícím důkazem, pokud z hlediska své úplnosti a přesvědčivosti nevzbuzuje žádných pochyb, a nejsou-li tu ani žádné jiné skutečnosti nebo důkazy, které by správnost posudku mohly zpochybňovat (srov. např. rozsudky NSS ze dne 25. 9. 2003, č. j. 4 Ads 13/2003-54, č. 511/2005 Sb. NSS, či ze dne 15. 5. 2013, č. j. 6 Ads 11/2013-20).
30. Požadavek (test) úplnosti a přesvědčivosti posudku spočívá v tom, že se posudková komise musí vypořádat se všemi rozhodujícími skutečnostmi, především s těmi, které posuzovaný namítal, a musí posudkové závěry náležitě odůvodnit (srov. rozsudky NSS ze dne 2. 4. 2015,

č. j. 9 Ads 253/2014-52, či ze dne 7. 1. 2015, čj. 3 Ads 114/2014-21). Z posudku musí být zřejmé, že zdravotní stav byl komplexně posouzen na základě úplné zdravotnické dokumentace s přihlédnutím ke všem tvrzeným obtížím, aby nevznikly pochybnosti o úplnosti a správnosti klinické diagnózy. V posudku musí být dále uvedeno, zda zjištěný zdravotní stav zakládá dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav a pokud ano, které zdravotní postižení bylo vzato za jeho rozhodující příčinu v případě, že příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je více zdravotních potíží (§ 2 odst. 3 vyhlášky o posuzování invalidity), přičemž jednotlivé hodnoty procentní míry poklesu pracovní schopnosti stanovené pro jednotlivá zdravotní postižení se tu nesčítají, ale procentní míra poklesu pracovní schopnosti se stanoví podle tohoto zdravotního postižení se zřetelem k závažnosti vlivu ostatních zdravotních postižení na pokles pracovní schopnosti pojištěnce. Za rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu se považuje takové zdravotní postižení, které má nejvýznamnější dopad na pokles pracovní schopnosti pojištěnce. Procentní míru poklesu pracovní schopnosti tedy posudková komise hodnotí podle charakteru zdravotního postižení na základě vyhlášky o posuzování invalidity, přičemž zdravotní postižení se podřadí podle jeho druhu a intenzity pod příslušnou kapitolu, oddíl a položku přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity, a současně odůvodní stanovenou míru poklesu pracovní schopnosti v rámci zde stanoveného rozpětí včetně případného navýšení podle § 3 vyhlášky o posuzování invalidity.

31. Soud hodnotí jako nejpřesvědčivější z doposud vypracovaných posudků srovnávací posudek, jehož odůvodnění je dostačující, logické a přesvědčivé. Posudková komise při vypracování srovnávacího posudku vycházela ze vší dostupné zdravotnické dokumentace i z výsledků osobního vyšetření žalobce provedeného při jednání komise a podkladů dodatečně doložených žalobcem. Členkou posudkové komise byla lékařka s odborností psychiatrie, kterou soud s ohledem na rozhodující žalobcovo zdravotní postižení považuje za účelem řádného posouzení žalobcova zdravotního stavu za adekvátní. Posudková komise hodnotila žalobcův zdravotní stav žalobce komplexně a dospěla k závěru o existenci dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a jeho rozhodující příčinu podřadila pod kapitolu V, položku 9b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity. Míra poklesu pracovní schopnosti je stanovena pro tuto položku v rozmezí 35 až 60 %. Komise stanovila pokles pracovní schopnosti na horní hranici tohoto rozmezí, tj. ve výši 60 %. Tuto hodnotu již dále nenavyšovala. Horní hranici vyhláškou daného rozpětí zvolila vzhledem k charakteru a průběhu základního onemocnění a s přihlédnutím k ostatním objektivně doloženým zdravotním obtížím u posuzovaného s vědomím nutnosti studia s podporou asistenta a nastavením podpůrných opatření. V posudku byl popsán zdravotní stav a podstatné zdravotní postižení, které je rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Srovnávací posudek obsahuje též odpovídající reakci na veškeré stěžejní žalobní námitky.
32. Řádně odůvodněno bylo i zařazení zdravotního postižení podle vyhlášky o posuzování invalidity. Posudková komise též vysvětlila, proč žalobcův zdravotní stav nebylo možno hodnotit jako těžké postižení, a tedy podřadit jej pod položku 9c dané kapitoly přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity (viz s. 13 srovnávacího posudku). Podle srovnávacího posudku se nejedná o projevy spojené se závažnou mentální retardací, sociální desintegrací, o psychotickou poruchu s trvalou psychotickou nebo reziduální symptomatikou těžkého stupně, nejedná se o projevy vedoucí k opakovanému či častému pobytu na psychiatrickém oddělení či vedoucí k ústavní léčbě, neschopnost se domluvit komunikovat apod., ani o srovnatelné stavy. Nejedná se o těžké funkční postižení.

33. Stejně tak posudková komise srozumitelně vysvětlila, proč nebylo možno žalobcovo zdravotní postižení hodnotit podle položky onemocnění OCD (tedy podle žalobcem zmiňované kapitoly V, položky 5d přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity). Konstatovala, že OCD je diagnosticky uváděna v anamnéze, symptomy, které by jednoznačně splňovaly diagnostická kritéria této poruchy, však na základě zhlednutí žalobce a lékařských zpráv neshledala. Popisované projevy se podle posudkové komise týkaly rituálů, stereotypů a způsobů chování spíše v rámci základní diagnózy (porucha autistického spektra). To je také důvodem, proč posudková komise OCD nezohlednila jako zdravotní postižení mající vliv na míru poklesu pracovní schopnosti žalobce (§ 3 odst. 1 vyhlášky). Další zdravotní obtíže (poruchy příjmu potravy) posudková komise zohlednila volbou horní hranice procentního rozmezí daného přílohou k vyhlášce o posuzování invalidity.
34. Soud hodnotil úplnost a přesvědčivost srovnávacího posudku i ve vztahu k dalším podkladům, z nichž žalovaná vycházela. Po zvážení všech posudků zpracovaných ve věci posouzení pracovního potenciálu žalobce soud dospěl k závěru, že jako nejpřesvědčivější, logický a vycházející z nejúplnějších podkladů lze hodnotit právě srovnávací posudek. Posudky posudkových lékařů vypracované v průběhu správního řízení nerefletovaly žalobcem tvrzené a odbornými zprávami doložené zhoršení jeho zdravotního stavu a další žalobcovy zdravotní obtíže, neboť stanovily míru poklesu pracovní schopnosti při spodní hranici vyhláškou stanoveného rozpětí, tedy pouze ve výši 40 %. Srovnávací posudek zhoršení žalobcova zdravotního stavu reflektoval závěrem o existenci invalidity druhého stupně k datu vydání napadeného rozhodnutí (čehož se ostatně žalobce v žalobě domáhal). První posudek posudkové komise v Praze pak nesprávně pracoval s možností navýšit stanovenou míru poklesu pracovní schopnosti podle § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity (k tomu viz dále) a na rozdíl od srovnávacího posudku ani ve spojení s doplňujícím posudkem nedostatečně reagoval na všechny stěžejní žalobní námitky (zejména nedostatečně vysvětlil, proč žalobcovo zdravotní postižení nelze podřadit pod položku 9c kapitoly V přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity a proč nelze zohlednit tvrzenou OCD).
35. K námitce, podle které měla posudková komise navýšit míru poklesu pracovní schopnosti o 10 procentních bodů podle § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity, soud konstatuje, že takový postup možný nebyl. Posudková komise konstatovala, že v průběhu studia nebyla doložena taková závažnost postižení duševních schopností, která by odůvodňovala předpoklad, že v budoucnu žalobce nebude schopen jakéhokoli pracovního uplatnění (i přes předpoklad, že možnost pracovního uplatnění žalobce bude v budoucnu značně limitována). Navýšení horní hranice procentního rozmezí by bylo možné zvažovat až při opakovaném selhání při shánění pracovního uplatnění.
36. K tomu soud doplňuje, že podle citovaného ustanovení vyhlášky v případě, že dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav pojištěnce má takový vliv na jeho *schopnost využívat dosažené vzdělání*, zkušenosti a znalosti, na schopnost pokračovat v předchozí výdělečné činnosti nebo na schopnost rekvalifikace, že pokles pracovní schopnosti pojištěnce je větší, než odpovídá horní hranici míry poklesu pracovní schopnosti u příčiny, popřípadě rozhodující příčiny dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, lze tuto horní hranici zvýšit až o 10 procentních bodů. Dané ustanovení tak míří na situace, kdy pojištěnec není schopen uplatnit *dosažené vzdělání*. V době vydání napadeného rozhodnutí však žalobce ještě studoval střední školu, byť za pomoci asistenta a dalších podpůrných opatření. Nelze proto v jeho případě hovořit o tom, že by v této době dosažené vzdělání využívat nemohl, protože prakticky žádné vzdělání ještě dosažené (ve smyslu dokončené) neměl. Soud nesouhlasí se žalobcem,

že za dosažené vzdělání je pro účely § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity nutno považovat i základní vzdělání (které již v té době žalobce ukončil), neboť se jedná o natolik obecnou a univerzální kvalifikaci, u níž nelze zvažovat o specifickém zohlednění nemožnosti ji uplatnit na základě tohoto ustanovení. Soud nepochybuje o tom, že právě duševní onemocnění žalobcovu schopnost využít dosavadní vzdělání a kvalifikaci výrazně snižuje, tato skutečnost je však promítnuta do základního procentního rozsahu poklesu pracovní schopnosti u příčiny tohoto stavu ve stupni středně těžkého postižení. Posudková komise vzhledem k obtížím, jimž žalobce čelí, stanovila procentní pokles na samé horní hranici rozpětí. Ustanovení § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity totiž umožňuje individualizovaně zohlednit dopad invalidity do pracovní schopnosti pojištěnce dosažené před jejím vznikem (jde v první řadě o hodnocení vlivu invalidizujícího onemocnění na schopnost „pokračovat v předchozí výdělečné činnosti“). To logicky nepřichází v úvahu v případě pojištěnce, který před vznikem (změnou stupně) invalidity nevykonával žádnou výdělečnou činnost odpovídající jeho kvalifikaci a praxi, s níž by se mohl stav po vzniku (změně stupně) invalidity poměřovat (srov. rozsudek NSS ze dne 4. 12. 2013, č. j. 6 Ads 61/2013-34). Vedle toho, posudková komise hodnotí na základě shromážděné zdravotnické dokumentace a dosavadního zaměstnání pracovní schopnosti pojištěnce *in abstracto*, bez možnosti vzít v úvahu aktuální situaci na trhu práce v místě bydliště pojištěnce či způsobu a možnostech konkrétní podoby nižších nároků na pracovní činnost, jež příslušné zdravotní postižení vyžaduje. Posudková komise tedy postupovala v souladu s § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity, pokud dospěla k závěru, že k navýšení poklesu žalobcovy pracovní schopnosti o další procentní body není důvod.

37. Žalobcovy poukazy na to, že samotné studium bylo jen snahou o jeho socializaci a zapojení do běžného života a bylo zřejmé, že v budoucnu dosažené vzdělání nebude schopen využít, by snad bylo možno chápat jako tvrzení o existenci tzv. invalidity z mládí ve smyslu § 42 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, podle kterého má na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně nárok též osoba, která dosáhla aspoň 18 let věku, má trvalý pobyt na území České republiky a je invalidní pro invaliditu třetího stupně, jestliže tato invalidita vznikla před dosažením 18 let věku a tato osoba nebyla účastna pojištění po potřebnou dobu (§ 40). Za invaliditu třetího stupně se pro účely věty první považuje též takové omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek *neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění*. Dané ustanovení však nebylo možno v žalobcově případě aplikovat, neboť nebylo prokázáno, že by žalobce nebyl *vůbec* schopen soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění. Toho totiž schopen byl, byť za výrazné dopomoci.
38. Je také třeba doplnit, že ze všech posudků vyhotovených pro účely soudního řízení plyne, že v době po vydání napadeného rozhodnutí byla prokázána neschopnost využít dosažené vzdělání (a to pracovním selháním žalobce). Tuto skutečnost však bude možno zohlednit až v případném řízení o žádosti o další změnu výše invalidního důchodu.
39. Posudková komise v Hradci Králové neignorovala pracovní posudky z Centra terapie autismu ze dne 29. 11. 2022 a 20. 7. 2023 a zprávu MUDr. S. ze dne 21. 6. 2023, jak při jednání namítal žalobce. Naopak, z obsahu srovnávacího posudku se podává, že je v rámci posudkového zhodnocení ocitovala a z jejich obsahu též vycházela při svém závěru, že od 24. 11. 2022, tedy od okamžiku zrušení pracovního poměru, by bylo nutno horní hranici poklesu pracovní schopnosti dále navýšit o 10 % podle § 3 odst. 2 vyhlášky o posuzování invalidity. S ohledem na datum vydání napadeného rozhodnutí je však tato skutečnost pro posouzení projednávané věci bezpředmětná, neboť soud musí při přezkumu napadeného

rozhodnutí vycházet ze skutkového stavu, který zde byl právě v době vydání napadeného rozhodnutí.

40. Soud proto vyšel ze závěrů posudkové komise vyjádřených ve srovnávacím posudku a v návaznosti na ně uzavřel, že napadené rozhodnutí je nezákonné, neboť vychází z nesprávně zjištěného skutkového stavu. Míra poklesu pracovní schopnosti žalobce činila ke dni vydání napadeného rozhodnutí 60 %, a byl tedy invalidní ve druhém stupni.
41. Další uplatněné námitky soud nepovažuje za důvodné.
42. Jak vyslovil NSS např. v rozsudku ze dne 4. 12. 2013, č. j. 6 Ads 61/2013-34, bod 12, skutečnost, že v námitkovém řízení posuzovala zdravotní stav žalobkyně posudková lékařka ČSSZ, jež nemá psychiatrickou odbornost (žalobce namítá, že posudková lékařka působí v gastroenterologické ambulanci), je irelevantní. Úkol posuzovat zdravotní stav pojištěnce pro účely zjišťování stavu invalidity a jejího stupně plní příslušná okresní správa sociálního zabezpečení, resp. v námitkovém řízení Česká správa sociálního zabezpečení prostřednictvím svých lékařů (srov. § 8 odst. 1, 5 a 9 zákona č. 582/1991 Sb.). Jde o lékaře posudkové; zákon nestanoví, že musí mít též odbornost v příslušném klinickém oboru, a to na rozdíl od nejméně tříčlenné posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, jež posuzuje zdravotní stav a pracovní schopnost pro účely soudního přezkumu (§ 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb.) a jejímž členem musí být též odborný lékař příslušného klinického oboru (§ 16b odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.); to bylo v dané věci splněno, neboť členem všech posudkových komisí byla vždy lékařka – psychiatryně.
43. Soud za stěžejní pro své rozhodnutí považoval srovnávací posudek, není proto nutné zabývat se podrobněji námitkou zpochybňující přesvědčivost doplňujícího posudku z důvodu, že jeho členkou byla psychiatryně odlišná od té, která se podílela na vypracování prvního posudku. Byť je obecně žádoucí, aby se na vypracování doplňujícího posudku podílela posudková komise ve stejném složení jako při vypracování doplňovaného posudku (viz rozsudek NSS ze dne 13. 12. 2018, č. j. 5 Ads 202/2016-29, bod 35), nemusí mít samotná skutečnost, že tomu tak nebylo, vliv na přesvědčivost a věrohodnost doplňujícího posudku. Podstatné je, aby se všichni členové posudkové komise seznámili se zdravotním stavem posuzovaného doloženým výsledky funkčních vyšetření. To se v dané věci, jak vyplývá z obsahu doplňujícího posudku, stalo. A byť posudková komise při vypracování doplňujícího posudku žalobce osobně nezhledla (k tomu viz dále), při vypracování doplnění z výsledků vyšetření žalobce při jednání komise dne 30. 11. 2022 vycházela. Nadto doplňující posudek reagoval zejména na otázku žalobcova zdravotního stavu v době jeho studia na střední škole (tedy v době přibližně dvou let před vydáním doplňujícího posudku), kterou bylo možno posoudit na základě dostupné lékařské dokumentace. Samotné (odlišné) složení posudkové komise tak pochyby o věrohodnosti doplňujícího posudku v daném případě nevyvolalo.
44. Stejně tak je bezpředmětné zabývat se námitkou, že posudková komise při vypracování doplňujícího posudku žalobce osobně nezhledla (soud opakuje, že při posouzení důvodnosti žaloby vycházel primárně ze srovnávacího posudku). Soud nicméně připomíná, že úkolem posudkové komise je „*pouze hodnotit zdravotní stav žadatelů podle kritérií stanovených právními předpisy, nikoliv provádět primární klinická zjištění. To je úkolem ošetřujícího lékaře stěžovatele a lékařů odborných, u nichž se léčí. Ti se pak podílejí na kompletizaci zdravotní dokumentace. Přítomnost stěžovatele na jednání posudkové komise by tak byla nezbytná pouze v případě, pokud by zdravotní dokumentace o jeho zdravotním stavu byla neúplná, některé*

nálezy nejednoznačné či dokonce rozporné, případně pokud by bylo třeba došetřit některé skutečnosti v rámci vyšetření za hospitalizace a komise k tomu od něj potřebovala podrobnější informace“ (viz rozsudek ze dne 15. 5. 2013, č. j. 3 Ads 91/2012-19, nebo též ze dne 5. 2. 2016, č. j. 2 Ads 209/2015-76, bod 44). Osobní vyšetření má zvláštní význam, existují-li rozpory mezi posudkovým hodnocením a podkladovými materiály. Z ničeho nelze dovodit, že by žadatel o invalidní důchod musel být posudkovým lékařem, resp. posudkovou komisí, obligatorně osobně vyšetřen. Jedná se pouze o možnost, kterou žalovaná, posudkoví lékaři či posudková komise disponují (srov. rozsudek NSS ze dne 20. 6. 2012, č. j. 6 Ads 21/2012-30, bod 14). Nedostačuje-li předložená zdravotnická dokumentace, posudkový lékař (posudková komise) si může vyžádat další odborné vyšetření, nebo žadatele osobně vyšetřit. V daném případě měla posudková komise při vypracování doplňujícího posudku dostupnou zdravotnickou dokumentaci za dostatečnou a současně vycházela také z vyšetření žalobce provedeného při prvním jednání komise. Podstatné pak také je, že žalobce osobně zhlédla posudková komise, která vypracovala srovnávací posudek.

Závěr a náklady řízení

45. S ohledem na výše uvedené soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 a 4 s. ř. s.). V dalším řízení je žalovaná vázána právním názorem soudu (§ 78 odst. 5 s. ř. s.) a současně je povinna mezi podklady svého rozhodnutí zařadit i srovnávací posudek ze dne 8. 8. 2023 (§ 78 odst. 6 s. ř. s.).
46. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměla úspěch. Žalobci, který byl ve věci úspěšný, náleží náhrada nákladů řízení, a to v celkové výši 7 865 Kč. Tuto částku tvoří odměna za pět úkonů právní služby po 1 000 Kč [příprava a převzetí zastoupení, sepsí žaloby a dvou vyjádření k posudkům a účast na jednání soudu – § 7 bod 3, § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)] spolu s pěti paušálními částkami jako náhradou hotových výdajů po 300 Kč podle § 13 odst. 4 téže vyhlášky. Náhrada DPH z odměny za zastupování a náhrady hotových výdajů činí 21 % z 6 500 Kč, tj. 1 365 Kč. Náhradu nákladů řízení je žalovaná povinna uhradit podle § 149 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu užitého na základě § 64 s. ř. s., k rukám žalobcovy zástupkyně ve lhůtě 30 dnů od právní moci rozsudku (§ 54 odst. 7 s. ř. s.).

Poučení :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno.

O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje,

v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 12. září 2023

Lenka Bursíková, v. r.
soudkyně